درس
۳
حقیقت بندگی

هدف کلّی درس: آشنایی با توحید در عبادت و تلاش برای تحقق آن در زندگی

بر آستان جانان گر سر توان نهادن گلبانگ سربلندی بر آسمان توان زد **حافظ**

پس از این‌که انسان، خدا را به یگانگی شناخت (**اصل توحید**) و دانست که تنها وجود مستقل و تنها مبدأ جهان خداست (**توحید در خالقیت**) و همچنین، دانست تنها اوست که جهان را اداره می‌کند (**توحید در ربوبیت**)، این **شناخت و اعتقاد**، چه تأثیری در زندگی و رفتار او دارد؟ (انّ اللّه ربّی و ربّکم فاعبدوه) آیا میان عملکرد کسی که اعتقادی به توحید ندارد و کسی که معتقد به آن است، تفاوتی هست؟ در این درس می‌خواهیم **تأثیر عملی این اعتقاد (توحید عبادی)** را در زندگی و رفتار خود مورد بررسی قرار دهیم.

آل عمران | ۵۱ | تکرار: ۱۰ بار

اِنَّ	اللهَ	رَبّی	وَ رَبُّکُمْ	فَاعْبُدوهُ	هٰذا	صِراطٌ	مُسْتَقیمٌ
همانا	خداوند	پروردگار من	و پروردگار شما	پس بپرستید او را	این	راهی	راست

همانا خداوند، پروردگار من و پروردگار شماست؛ پس او را بپرستید، این راهی راست است.

مفهوم آیه رابطه‌ی میان توحید در ربوبیت و توحید در عبادت در هر دو بعد فردی و اجتماعی: توحید عبادی، نتیجه‌ی توحید در ربوبیت

انّ الله ربی و ربکم	فاعبدوه	هذا صراط مستقیم
این عبارت به **توحید در ربوبیت** اشاره دارد؛ یعنی خداوند ربّ العالمین است و صاحب اختیاری است که تدبیر همه‌ی امور هستی به دست اوست.	این عبارت، دلالت بر **توحید در عبادت** دارد و شامل **هر دو بعد** آن (فردی و اجتماعی) می‌شود، چون بندگی را به طور کلی مطرح کرده است. حرف «ف» در عبارت «فاعبدوه» نشانه‌ی **رابطه‌ی علیت** است یعنی **توحید عبادی، نتیجه و ثمره‌ی توحید در ربوبیت** است.	صراط مستقیم یا راه استوار، همان بندگی خدا و تحقق توحید در عبادت است.
ارتباط با درس	**نکته‌ی ترکیبی**	**نکته‌ی ترکیبی**
پس از شناخت خداوند به عنوان تنها پروردگار جهان، تنها اداره‌کننده و پشتیبان جهان و تنها هدایت کننده‌ی مخلوقات، درمی‌یابیم که تنها وجود شایسته‌ی پرستش و اطاعت و تنها معبود واقعی انسان‌ها خداست. **نتیجه و بازتاب توحید در عقیده و نظر، توحید در عمل است:** رابطه‌ی بین توحید در ربوبیت و توحید عبادی.	(درس ۱- سوم) با توجه به آیه‌ی «اهدنا الصّراط المستقیم»، خواست هر انسان عاقل و خردمند از خداوند این است که راه مستقیم سعادت را به او نشان دهد؛ زیرا کشف راه درست زندگی، دغدغه‌ی اصلی انسان‌های فکور و خردمند است.	(درس ۴- پیش‌دانشگاهی) خداوند در آیه‌ی «و ان اعبدونی هذا صراط مستقیم» نیز راه راست را، عبادت و بندگی خدا (توحید عبادی) معرفی کرده است.

توبه | ۳۱ | تکرار: ۵ بار

اِتَّخَذوا	اَحْبارَهُمْ	وَ رُهْبانَهُمْ	اَرْباباً	مِنْ دونِ	اللهِ	وَ الْمَسیحَ	ابْنَ مَرْیَمَ	وَ ما اُمِروا
گرفتند	دانشمندانشان (را)	و راهبانشان (را)	(به‌عنوان) پروردگارانی	به‌جای	خداوند	و مسیح	پسر مریم	در حالی‌که مأمور نشدند

اینان دانشمندان و راهبان خود و همچنین مسیح پسر مریم را به جای خداوند به پروردگاری گرفتند؛ در حالی که مأمور نبودند

اِلّا	لِیَعْبُدوا	اِلٰهاً	واحِداً	لا	اِلهَ	اِلّا	هُوَ	سُبْحانَه	عَمّا	یُشْرِکونَ
جز	این‌که بپرستند	خدایی	یگانه	نیست	هیچ معبودی	جز	او	پاک و منزه است او	از آن‌چه	شریک می‌سازند

جز به این‌که خدای یگانه‌ای را بپرستند که معبودی جز او نیست؛ او منزّه است از آن‌چه [با او] شریک می‌سازند.

مفهوم آیه امر مردم به توحید در عبادت و پرستش معبود منزه و مبرا از هرگونه شرک در دو بعد فردی و اجتماعی

اتخذوا احبارهم و رهبانهم ارباباً ... و المسیح ابن مریم	و ما امروا الّا لیعبدوا الها واحداً	لا اله الّا هو
امر مورد نکوهش خداوند، اتخاذ احبار و رهبان و مسیح بن مریم به ربوبیت است. کسانی که به ربوبیت این سه قائل بودند، دچار **شرک در ربوبیت** بودند؛ زیرا در کنار ربوبیت الهی، برای ربوبیت احبار (عالمان دینی)، راهبان (زاهدان) و حضرت مسیح (ع) نیز حسابی جداگانه باز کرده بودند.	این عبارت، بیانگر **توحید عبادی در دو بعد فردی و اجتماعی** است و **مردم را به عبادت خدای یکتا که تنها معبود واقعی انسان‌هاست، دعوت می‌کند:** زیرا مشرکان، احبار و راهبان و حضرت مسیح را «ربّ» خود می‌دانستند و در نتیجه، عبادت و اطاعت از آن‌ها را در دو بعد فردی و اجتماعی بر خود واجب کرده بودند: **ارتباط میان شرک در ربوبیت و شرک در عبادت.**	این کلمه مهم‌ترین شعار اسلام و **جامع همه‌ی ابعاد (توحید نظری و عملی) و اقسام توحید** (توحید در خالقیت، مالکیت، ولایت، ربوبیت و عبادت) **و نفی هرگونه شرک است.** این کلمه دژی است که انسان را از **شرک در عقیده و عمل** حفظ می‌کند. به همین جهت خداوند این کلمه را «**دژ مستحکم خود**» نامیده است.

سبحانه عمّا یشرکون	نکته‌ی ترکیبی	نکته‌ی ترکیبی
خداوند، از هر نوع شرکی منزه و مبراست. این عبارت، بیانگر **تسبیح و تنزیه** (منزه دانستن) **ذات باری تعالی از تصورات باطل مبتلایان به شرک در عبادت** است که به جای خدا دانشمندان، راهبان و حضرت مسیح را عبودیت می‌کردند. تسبیح و تنزیه خداوند، یکی از مراتب عبادت و ناظر بر توحید عبادی است.	(درس ۱۱- دوم) جمله‌ی «لا اله الّا هو» مرکب از یک نفی و یک اثبات است: نه (لا اله) به هرچه غیرخدایی است و آری (الّا هو) به خدای یگانه. تولّی (دوستی با خدا) و تبرّی (بیزاری از باطل) از آثار محبت به خداست.	(درس ۸- سوم) امام رضا (ع) فرمودند: خداوند فرموده «کلمة لا اله الّا الله حصنی فمن دخل حصنی امن من عذابی» و سپس فرمودند: «بشروطها و انا من شروطها». مقصود ایشان از بیان حدیث این بود که توحید باید در زندگی اجتماعی ظاهر شود و تجلی توحید در زندگی اجتماعی با ولایت امام که همان ولایت خداست، میسر است. این امر نشان می‌دهد که اطاعت از رسول خدا (ص) و جانشینان آن حضرت لازمه‌ی توحید در عبادت است؛ زیرا حکم و فرمان الهی از طریق آن‌ها به مردم می‌رسد.

نحل | ۳۶ | تکرار: ۴ بار

وَ لَقَدْ بَعَثْنا	فی	کُلِّ	اُمَّةٍ	رَسولاً	اَنِ اعْبُدُوا	اللهَ	وَ اجْتَنِبُوا	الطّاغوتَ
و قطعاً فرستادیم	در	هر	امتی	رسولی (را)	که بپرستید	خداوند (را)	و بپرهیزید	(از) طاغوت

و قطعاً در میان هر امتی رسولی را برانگیختیم [تا دعوت کند] که خدا را بپرستید و از طاغوت بپرهیزید.

مفهوم آیه هدف از بعثت پیامبران، تحقق توحید در عبادت در هر دو بعد فردی و اجتماعی و دوری از طاغوت (لازمه‌ی توحید عبادی)

و لقد بعثنا فی کلّ امة رسولاً	ان اعبدوا الله و اجتنبوا الطاغوت	نکات ترکیبی
خداوند در این آیه به **رسالت مشترک تمامی پیامبران** که بیانگر **وحدت دعوت آن‌هاست**، اشاره دارد.	این رسالت مشترک، **دعوت به توحید در عبادت و نفی شرک در پرستش** است. عبارت «ان اعبدوا الله و اجتنبوا الطاغوت» به توحید در عبادت در **هر دو بعد فردی و اجتماعی** اشاره می‌کند و دوری از طاغوت نیز می‌تواند هم مربوط به طاغوت درونی و هم بیرونی باشد. این‌که پس از «اعبدوا الله»، «اجتنبوا الطاغوت» آمده، نشان‌دهنده‌ی این است که **لازمه‌ی توحید عبادی، دوری از اطاعت طاغوت (نفی اطاعت از غیر خدا) یعنی دوری از شرک در عبادت است.**	۱- (درس ۳- دوم) یکی از نعمت‌های الهی به انسان در مسیر رشد، هدایت الهی با ارسال پیامبران است. ۲- (درس ۱- سوم) عبارت «و لقد بعثنا فی کل امّة رسولاً» بیانگر هدایت تشریعی انسان با ارسال پیامبران است. ۳- (درس ۴- سوم) یکی از دلایل تشکیل حکومت اسلامی، «ضرورت پذیرش ولایت الهی و نپذیرفتن حاکمیت طاغوت» است. بنابراین **بعد اجتماعی توحید در عبادت با تشکیل نظام و حکومت الهی تحقق می‌یابد.**

لقمان | ۲۲ | تکرار: ۷ بار

وَ مَنْ	یُسْلِمْ	وَجْهَه	اِلَی	اللهِ	وَ هُوَ	مُحْسِنٌ	فَقَدِ اسْتَمْسَکَ	بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقیٰ	وَ اِلَی	اللهِ	عاقِبَةُ	الْاُمورِ
و هرکس	تسلیم کند	روی خود (را)	به سوی	خداوند	درحالی‌که او	نیکوکار	پس چنگ زده است	به استوارترین ریسمان	و به سوی	خداوند	سرانجام	کارها

و هرکس خود را تسلیم خدا کند و نیکوکار باشد، قطعاً به ریسمان استواری چنگ زده و سرانجام کارها به‌سوی خداست.

مفهوم آیه لازمه‌ی تمسک به دست‌آویز محکم، برخورداری از توحید در عبادت

و من یسلم وجهه الی الله	و هو محسن فقد استمسک بالعروة الوثقی	نکات ترکیبی
«روی خود را به سوی خدا کردن» یعنی تسلیم فرمان خداوند بودن. این عبارت بیشتر بیانگر **بعد فردی توحید در عبادت** است؛ چون به تحقق توحید در یک فرد اشاره می‌کند.	نتیجه‌ی (معلول) برخورداری از توحید در عبادت، **همراه با نیکوکار بودن، تمسک به دست‌آویز محکم** و ریسمان استوار الهی است.	۱- (درس ۲- دوم) عبارت «و الی الله عاقبة الامور» بیانگر هدف‌مندی خلقت و بازگشت انسان‌ها به سوی خدا و اصل معاد است. ۲- (درس ۳- دوم) عبارت «فاقم وجهك للدین حنیفاً» نیز بیانگر رو کردن به سوی دین الهی است که به تحقق توحید عبادی در انسان اشاره دارد و با عبارت «و من یسلم وجهه الی الله» ارتباط معنایی دارد.

فاتحه ۲ — تکرار: ۴ بار

الْحَمْدُ	لِلّٰهِ	رَبِّ	الْعالَمینَ
ستایش	برای خداوند	پروردگار	جهانیان

ستایش از آنِ خداوند، پروردگار جهانیان است.

مفهوم آیه: توحید در عبادت و توحید در ربوبیت

الحمد لله	مفهوم کلّی	نکته‌ی ترکیبی
این عبارت، مربوط به **توحید در عبادت** است؛ زیرا بیان حمد و ستایش خداوند می‌باشد. حمد و ستایش، یک عمل عبادی است.	توحید در عبادت، نتیجه‌ی توحید در ربوبیت است. شناخت خدا به عنوان «رب»، حمد و ستایش او را به دنبال دارد. این آیه **به ترتیب** به توحید در عبادت و توحید در ربوبیت اشاره دارد.	(درس ۲- پیش‌دانشگاهی) عبارت «رب العالمین» بیانگر **توحید در ربوبیت** است؛ یعنی خداوند صاحب اختیاری است که تدبیر همه‌ی امور هستی به دست اوست.

فاتحه ۵ — تکرار: ۲ بار

اِیّاكَ	نَعْبُدُ	وَ اِیّاكَ	نَسْتَعینُ
(تنها) تو را	می‌پرستیم	و (تنها) از تو	یاری می‌جوییم

تنها تو را می‌پرستیم و تنها از تو یاری می‌جوییم.

مفهوم آیه: توحید در عبادت

اياك نعبد	اياك نستعين	نکته‌ی ترکیبی
این عبارت مربوط به **توحید در عبادت در بعد اجتماعی** است؛ زیرا در این آیه صریحاً از بندگی و عبادت خداوند به‌طور جمعی یاد شده است.	این عبارت نیز به **توحید در عبادت در بعد اجتماعی** اشاره دارد؛ زیراکمک‌گرفتن به‌طور جمعی از خداوند یک عمل عبادی محسوب می‌شود.	(درس ۱۶- دوم) یکی از آثار نماز، دوری انسان از گناهان است. کسی که در نماز می‌گوید خدایا تنها تو را می‌پرستم، از پرستش غیر خودداری می‌کند (دوری از شرک عبادی) و کسی که می‌گوید خدایا فقط از تو یاری می‌خواهم، دست نیاز به سوی دیگران دراز نخواهد کرد.

توحید در عبادت

تکرار: ۶ بار

پس از شناخت خداوند به عنوان تنها خالق و آفریننده‌ی جهان و تنها سرچشمه‌ی خوبی‌ها و زیبایی‌ها (توحید در خالقیت) و آگاهی به این‌که او تنها مالک (توحید در مالکیت)، سرپرست (توحید در ولایت)، اداره‌کننده و تنها تکیه‌گاه و پشتیبان جهان (توحید در ربوبیت) است، درمی‌یابیم که: **تنها وجود شایسته‌ی پرستش و اطاعت، یعنی تنها معبود واقعی انسان‌ها خداست** (نتیجه‌ی توحید در خالقیت، ربوبیت، مالکیت و ولایت، توحید در عبادت است).

مفهوم توحید در عبادت: توحید در عبادت آن است که فقط خدای یگانه را پرستش کنیم (اعبدوا اللّه)، **تسلیم فرمان‌های او** باشیم (و من یسلم وجهه الی اللّه) و کارهای خود را **فقط به قصد اطاعت از او و برای کسب رضایت او** انجام دهیم.

اطاعت از خداوند، **لازمه‌ی عبودیت و بندگی او**ست و اطاعت از هر شخص دیگری اگر براساس اطاعت از خداوند نباشد، نابجا و غلط است (نفی اطاعت از غیر خدا: اجتنبوا الطاغوت). بنابراین **اطاعت از رسول گرامی او و اطاعت جانشینان آن حضرت لازمه‌ی توحید در عبادت است؛ زیرا حکم و فرمان الهی از طریق رسول خدا (ص) و جانشینان بزرگوار آن حضرت به مردم می‌رسد و بدون تبعیت و اطاعت از آنان، اطاعت از خداوند ممکن نیست** (**نکته‌ی ترکیبی**: (درس ۵- سوم) به همین جهت خداوند می‌فرماید: اطیعوا اللّه و اطیعوا الرّسول و اولی الأمر منکم).

پیام آیات (۱)

با توجه به آیه‌ی ۵۱ سوره‌ی آل عمران، که در ابتدای درس آمده، توضیح دهید که چه رابطه‌ای میان توحید در ربوبیت و توحید در عبادت وجود دارد. همچنین مشخص کنید کدام قسمت آیه بیانگر توحید در ربوبیت و کدام قسمت بیانگر توحید در عبادت است.

آیه‌ی «انّ اللّه ربّی و ربّکم فاعبدوه هذا صراط مستقیم» می‌رساند که کسی لایق عبادت است که ربّ انسان باشد؛ اگر کسی پذیرفت که خداوند پروردگار (ربّ) انسان‌هاست، لازمه‌ی این پذیرش آن است که در مقام پرستش، فقط او را بپرستد و از پرستش غیر او خودداری کند. پس توحید در عبادت، نتیجه‌ی توحید در ربوبیت است. عبارت «انّ اللّه ربی و ربکم» بیانگر توحید در ربوبیت و عبارت «فاعبدوه» بیانگر توحید در عبادت است.

ابعاد توحید در عبادت

تکرار: ۸ بار

توحید در عبادت دارای دو بعد فردی و اجتماعی است که به تبیین هرکدام می‌پردازیم.

الف) بعد فردی

ویژگی‌های انسان موحد:

۱. کسی است که فقط خدا را بپرستد و از او اطاعت نماید.

۲. او می‌کوشد **کشش‌ها و تمایلات درونی و تصمیم‌ها و فعالیت‌های خود** را به گونه‌ای سامان دهد که در یک **هماهنگی مناسب، سمت و سوی خدایی** بگیرند و **بر محور بندگی او** باشند.

۳. چنین فردی در انتخاب همسر، انتخاب شغل، انتخاب دوست، تحصیل، گردش، ورزش و مجموعه‌ی برنامه‌ریزی‌های خود، خدا و رضایت او را در نظر دارد.

۴. او به میزانی که در این جهت (توحید عبادی) پیش می‌رود، **امیال و غرایز خود مانند میل جنسی، میل به قدرت و میل به ثروت را تنظیم و کنترل می‌نماید و گرایش‌های برتر** مانند حقیقت‌طلبی، عدالت‌خواهی، نوع‌دوستی و احسان و جوانمردی **در رفتار او ظهور بیش‌تری می‌یابد.**

۵. دارای **شخصیتی یگانه و یکپارچه در جهت عبودیت و پرستش خدا می‌شود.**

مفهوم شرک در عبادت در بعد فردی: انسان، به جای تبعیت از خداوند و کسب رضایت او، **از هوای نفس خود یا دیگران اطاعت کند** و کارهایش را **برای رسیدن به خواسته‌های نفسانی و یا خوشامد دیگران** انجام دهد.

ویژگی‌های انسان مشرک: از آن‌جا که انسان مشرک تحت سلطه‌ی **تمایلات و خواسته‌های نفسانی خود و دیگران** قرار دارد (علت)، فردی است **چند شخصیتی** با **جهت‌گیری‌های متفرق و سمت و سوهای پراکنده و در خدمت معبودهای گوناگون** که هرکدام او را به سویی می‌کشند و **آرامشش را سلب می‌کنند** (معلول، نتیجه).

پیام آیات (۲)

خداوند در آیه‌ی ۲۹ سوره‌ی زمر برای انسانی که درون خودگرفتار شرک است، مثالی می‌زند. در این آیه تفکر کنید و وجه شباهت را توضیح دهید. (این قسمت از بخش‌های «ستاره‌دار» است که نباید در کنکور سراسری مورد سؤال قرار گیرد. با این وجود طراح محترم کنکور در سال ۹۴ از این قسمت سؤال داده و به همین خاطر در این جا آمده است.)

زمر | ۲۹ | تکرار: ۱ بار

ضَرَبَ	اللّهُ	مَثَلاً	رَجُلاً	فِيهِ	شُرَكاءُ	مُتَشاكِسونَ
زد	خداوند	مثلی	مردی (را)	در آن	شریکانی	ناسازگاران

خداوند (درباره‌ی توحید و شرک عبادی) مثالی زده است: مردی که مملوک چند شریک ناسازگار باشد

وَ رَجُلاً	سَلَماً	لِرَجُلٍ	هَلْ	يَسْتَوِيانِ	مَثَلاً
و مردی	در اختیار بودن	یک نفر	آیا	برابر می‌شوند آن دو	در مثل

و مردی که تنها فرمانبر یک نفر است. آیا این دو در مثل یکسانند؟

اَلحَمْدُ	لِلّهِ	بَلْ	أَكْثَرُهُمْ	لايَعْلَمونَ
ستایش	برای خدا	ولی	بیشتر آن‌ها	نمی‌دانند

ستایش مخصوص خداست ولی بیشتر مردم نمی‌دانند.

مفهوم آیه مقایسه‌ی میان شرک در عبادت و توحید در عبادت

ضرب اللّه مثلاً رجلاً فیهِ شرکاء متشاکسون	و رجلاً سلماً لرجلٍ	هل یستویان ... بل اکثرهم لایعلمون
انسان مشرک که گرفتار **شرک در عبادت** است، **گرفتار معبودهای متعدد درونی و بیرونی** است و مانند خدمتکاری است که فرمانبر چند فرد ناسازگار و ناهماهنگ است. فرمان هر که را اطاعت کند، دیگران از او ناراضی می‌شوند و به همین جهت **آرامش ندارد.**	انسان موحد که **توحید در عبادت** دارد، **یک جهت و یک هدف** در کارهایش دارد و مانند خدمتکاری است که از یک نفر فرمان می‌برد و در جلب رضایت یک نفر می‌کوشد. چنین انسانی، **آرامش درونی دارد.** زیرا یک جهت و یک هدف در کارهایش مشاهده می‌شود.	این عبارت، به شکل استفهام انکاری، **عدم تساوی میان انسان مشرک در عبادت و انسان موحد در عبادت** را بیان می‌کند. تفاوت میان این دو نزد عقل و فطرت روشن است، اما اکثر مردم از آفات شرک و ثمرات توحید ناآگاهند.

ب) بعد اجتماعی

مفهوم توحید در عبادت در بعد اجتماعی: به معنای **یگانه و یکپارچه شدن نظام اجتماعی در جهت خداوند و اطاعت همه‌جانبه از اوست**. جامعه از افراد گوناگون و نهادها و سازمان‌های مختلف تشکیل شده است. اگر این افراد بکوشند که در روابط خود با یک‌دیگر، به جای خواست‌ها و تمایلات خود، **فرمان الهی** را حاکم کنند و **از پذیرش فرمان طاغوت‌ها و ظالمان و ستمگران سرباز زنند** و مناسبات سیاسی و اقتصادی و روابط فرهنگی را **منطبق بر احکام الهی و در جهت رضای او** تنظیم نمایند، بعد اجتماعی توحید عبادی تحقق می‌یابد.

رابطه‌ی بعد فردی توحید و بعد اجتماعی آن: میان بعد فردی و اجتماعی توحید **تشابه و تناسب** وجود دارد. همان‌طور که اگر کسی در مسیر توحید عملی گام بردارد (علت)، به **شخصیتی متوازن، متعادل و زیبا** می‌رسد (معلول)، در جامعه‌ای نیز که در مسیر توحید حرکت می‌کند (علت)، نه تنها ستمگران بر مردم حاکم نمی‌شوند، بلکه روابط فرهنگی و مناسبات اقتصادی نیز به تعادل، توازن، هماهنگی و انسجام می‌رسد و به جامعه‌ای زیبا تبدیل می‌شود و عدالت اجتماعی در همه‌ی ابعاد آن واقعیت می‌یابد (معلول) (و لقد بعثنا فی کلّ امة رسولاً أن اعبدوا اللّه و اجتنبوا الطّاغوت).

توضیح : اگر تجلی توحید عبادی در فرد به‌صورت انحصار بندگی و اطاعت خداست، تجلی توحید عملی در جامعه نیز تحقق عدالت و قسط می‌باشد و به همین جهت انبیا دو هدف داشته‌اند: یکی این‌که انسان‌ها را به ایمان به خدا دعوت کنند. دیگر این‌که جامعه را به سوی قسط و عدالت هدایت نمایند. آیه‌ی «لقد ارسلنا رسلنا بالبینات و انزلنا معهم الکتاب و المیزان لیقوم الناس بالقسط» به این امر اشاره دارد.

تمام آیات این درس به‌جز آیه‌ی «و من یسلم وجهه الی اللّه ...» که فقط به توحید در عبادت در بعد فردی اشاره دارد، هم بر توحید عبادی در بعد فردی دلالت دارند و هم بعد اجتماعی. البته تفکیک آیات از جهت فردی و اجتماعی از سال (۹۲)، از کتاب درسی حذف شده است.

مفهوم شرک در عبادت در بعد اجتماعی: اگر هریک از افراد جامعه، خواست‌ها و تمایلات دنیایی خود را دنبال کنند و فقط **منافع خود را محور فعالیت‌های اجتماعی** قرار دهند و **اهل ایثار و تعاون و خیر رساندن به دیگران نباشند**، شرک اجتماعی تحقق می‌یابد. در این‌گونه جوامع سخنی از حاکمیت خداوند و فرمان‌های او نیست، بلکه سخن از حاکمیت طاغوت و دستورهای اوست.

نتایج شرک در عبادت در بعد اجتماعی:

۱. **تفرقه و تضاد** جامعه را فرا می‌گیرد.

۲. **امکان رشد و تعالی** از بین می‌رود.

۳. همواره در چنین جامعه‌ای **انسان‌های ستمگر و مستکبر**، قدرت اجتماعی و سیاسی را به‌دست می‌آورند و انسان‌های دیگر را در خدمت امیال خود به‌کار می‌گیرند.

پیـــام آیـــات (۳) تکرار: ۳ بار

در آیات ابتدای درس تفکر کنید و به سؤال‌های زیر پاسخ دهید.

ردیف	پیام
۱	**آیه‌ی ۳۱ سوره‌ی توبه مردم را به عبادت چه کسی دعوت می‌نماید؟** با توجه به عبارت «و ما امروا الّا لیعبدوا الهاً واحداً» مردم را به عبادت خدای واحدی که جز او الهی نیست، دعوت می‌کند.
۲	**بنابر آیه‌ی ۳۶ سوره‌ی نحل، چه چیزی لازمه‌ی توحید در عبادت است؟** با توجه به این‌که پس از عبارت «اعبدوا اللّه» می‌فرماید «اجتنبوا الطاغوت»، لازمه‌ی توحید در عبادت، دوری از طاغوت است.
۳	**تسلیم در برابر خداوند مربوط به کدام قسم از توحید است؟** توحید در عبادت
۴	**عبارت «الحمد للّه» بیانگر کدام قسم توحید است؟** توحید در عبادت
۵	**عبارت «ربّ العالمین» بیانگر کدام قسم توحید است؟** توحید در ربوبیت
۶	**عبارت «ایاك نعبد و ایاك نستعین» بیانگر کدام قسم توحید است؟** توحید در عبادت
۷	**آیه‌ی ۳۱ سوره‌ی توبه بیانگر کدام توحید است؟** عبارت: «و ما امروا الّا لیعبدوا الهاً واحداً» بیانگر توحید در عبادت است.

دژ مستحکم خداوند

تکرار: ۶ بار

کلمه‌ی «لا اله الّا اللّه»، کلمه‌ی توحید و مهم‌ترین شعار اسلام و جامع همه‌ی ابعاد (توحید ذاتی و عملی) و اقسام توحید و نفی هرگونه شرک است. توجه به این شعار و تفکر در آن بسیار ارزشمند و **موجب فلاح و رستگاری** است. از همین رو، پیشوایان ما توصیه کرده‌اند که **این کلمه را در طول روز تکرار کنیم تا حقیقت آن در وجود ما نفوذ یابد و با جان ما عجین شود.** در ندای اذان که دعوت مسلمانان به نماز است، این عبارت، هر روز چندین بار تکرار می‌شود و برای آن، پاداش‌های بزرگی ذکر کرده‌اند؛ پیامبر اکرم (ص) فرموده‌اند: «**بهای بهشت** لا اله الّا اللّه» است.

هرچه انسان به **درک بالاتر و ایمان قوی‌تری نسبت به این عبارت** برسد (علت)، بیش‌تر از گناه در حضور خداوند و سرپیچی از راهنمایی‌های او دوری می‌کند (معلول). به همین جهت (علت) این کلمه **دژی است که انسان را از گناه حفظ می‌کند و به مراتب بالاتری از زیبایی‌ها و کمال‌ها می‌رساند** (معلول).

حدیث | پیامبر اکرم (ص)

اولین سخن رسول خدا (ص) در دعوت مردم به اسلام این بود که:

قولوا لا اِله اِلّا اللّهُ تُفلِحوا

بگویید معبودی جز خدا نیست تا رستگار شوید.

- از آن‌جا که این کلمه دژی است که انسان را از گناه حفظ می‌کند، پیامبر (ص) درک بالاتر و ایمان قوی‌تر نسبت به آن را که موجب دوری از گناه و سرپیچی از راهنمایی‌های خداوند می‌شود، موجب فلاح و رستگاری امت اسلامی دانسته‌اند.
- **نکته‌ی ترکیبی**: (درس ۸ - پیش‌دانشگاهی) اولین معیار جامعه و تمدن اسلامی، ایمان به خدای یگانه و دوری از شرک در تمام ابعاد آن است. پیامبر اکرم (ص) در اولین روز دعوت مردم به رسالت آسمانی خود، در دامنه‌ی کوه صفا ایستاد و این سخن را اعلام کرد.

همچنین ایشان درباره‌ی این کلمه فرمود: «نه من و نه گویندگان قبل از من کلمه‌ای پرمحتوا همانند «لا اله الّا اللّه» نگفته‌ایم.»

این عبارت کوتاه که در حدّ یک کلمه است، از دو بخش تشکیل یافته، یک نفی (تبرّی) معبود (لا اله) مانند بت‌های ساختگی و طاغوت‌ها و دیگری (الّا اللّه) اثبات (تولّی) خدا به عنوان تنها کسی که سزاوار پرستش و اطاعت است؛ از این‌رو پیامبر فرمود: این کلمه دژی است که **انسان را از شرک در عقیده و عمل حفظ می‌کند.** به همین جهت خداوند این کلمه را «**دژ مستحکم خود**» نامیده است:

حدیث | خداوند

کَلِمَةُ لا اِلهَ اِلّا اللّهُ حِصْنی فَمَنْ دَخَلَ حِصْنی اَمِنَ مِنْ عَذابی

کلمه‌ی «معبودی جز اللّه نیست» دژ مستحکم من است، پس هرکس داخل دژ من شود از عذاب من در امان است.

- کلمه‌ی «لا اله الّا اللّه» بدان جهت دژ مستحکم خداوند نامیده شده که انسان را از شرک در همه‌ی ابعاد آن حفظ می‌کند و انسانی که توحید در او تجلّی یابد، از عذاب الهی مأمون است.
- **نکات ترکیبی**: ۱- (درس ۱۱- دوم) جمله‌ی «لا اله الّا اللّه» که پایه و اساس بنای اسلام است، مرکب از یک نفی و یک اثبات است: «نه» به هرچه غیر خدایی است و «آری» به خدای یگانه. پس دینداری بر دو پایه استوار است: تولّی (دوستی با خدا) و تبرّی (بیزاری از باطل).

۲- (درس ۸- سوم) امام رضا (ع) در مسیر حرکت خود از مدینه، در نیشابور برای بیان اهمیت توحید در زندگی اجتماعی (ولایت ظاهری امام) این حدیث را بیان نمودند. ایشان پس از بیان این حدیث، فرمودند: «بشروطها و انا من شروطها» یعنی شرط توحید در عبادت، اطاعت از امامان است که جانشینان پیامبر (ص) هستند. سخن امام رضا (ع) به جهت توالی اسامی امامان در آن، به حدیث سلسلة الذهب (یعنی زنجیره‌ی طلا) مشهور است.

ارتباط مفهومی

- پیامبر اکرم (ص): «بهای بهشت لا اله الّا اللّه است.»
- رسول خدا (ص) به مردم فرمود: «قولوا لا اله الّا اللّه تفلحوا- بگویید هیچ معبودی جز خدا نیست تا رستگار شوید.»
- رسول خدا (ص): «نه من و نه گویندگان قبل از من کلمه‌ای پرمحتوا همانند «لا اله الّا اللّه» نگفته‌ایم.»
- خداوند: «کلمة لا اله الّا اللّه حصنی فمن دخل حصنی امن من عذابی»
- **مفهوم**: **کلمه‌ی «لا اله الّا اللّه» دژی است که انسان را از گناه حفظ می‌کند و جامع همه‌ی ابعاد و اقسام توحید و نفی هرگونه شرک است (اهمیت کلمه‌ی لا اله الّا اللّه).**

ارتباط مفهومی

- آیه‌ی ۵۱ سوره‌ی آل عمران: «ان اللّه ربی و ربکم فاعبدوه»
- آیه‌ی ۳۱ سوره‌ی توبه: «... و ما امروا الّا لیعبدوا الهاً واحداً»
- آیه‌ی ۳۶ سوره‌ی نحل: «و لقد بعثنا فی کل امة رسولاً ان اعبدوا اللّه و اجتنبوا الطاغوت»
- آیه‌ی ۲۲ سوره‌ی لقمان: «و من یسلم وجهه الی اللّه و هو محسن...»
- آیه‌ی ۲ سوره‌ی فاتحه: «الحمد للّه رب العالمین»
- آیه‌ی ۵ سوره‌ی فاتحه: «ایاك نعبد و ایاك نستعین»
- کلمه‌ی «لا اله الّا اللّه»

بـر آسـتان جانـان گـر سـر تـوان نهـادن گلبانگ سـربلندی بر آسـمان تـوان زد

- **مفهوم:** توحید در عبادت (توحید عبادی)

توحید و شرک در جهان امروز

تکرار: ۲ بار

توحید، محور و روح زندگی دینی و شرک، محور و روح زندگی ضد دینی است. اکنون که مراتب و ابعاد توحید و شرک را شناخته‌ایم، می‌خواهیم ببینیم که زندگی انسان عصر حاضر تا چه اندازه توحیدی است و **کدام مرتبه از توحید مورد غفلت قرار گرفته است** (تمدن جدید از توحید در عبادت غافل و تهی شده است). اغلب مردم دنیا **قبول دارند** که خالق جهان، خدای یگانه است (توحید در خالقیت) و همین خدا جهان را تدبیر و اداره می‌کند (توحید در ربوبیت)، با این حال، وقتی به زندگی انسان عصر جدید می‌نگریم، با مواردی روبه‌رو می‌شویم که با این پذیرش **هم‌خوانی ندارد** (انسان‌ها، امروزه، خداوند را انکار نمی‌کنند و می‌پذیرند که این جهان را خدا آفریده است، اما در ساختار تمدن جدید و در زندگی عملی انسان‌ها، خداوند مورد غفلت قرار گرفته است)؛ از جمله این‌که:

۱ سرگرم شدن انسان‌ها به امور دنیوی، علت غفلت از خدا و آخرت

بسیاری از انسان‌ها چنان **به امور دنیوی سرگرم شده‌اند** که خدا را فراموش کرده و **خداوند در قلب آن‌ها جایگاهی ندارد.** زرق و برق و زینت دنیا و لذات و شهوات چنان در دلشان فزونی یافته که **جایی برای خلوت انس با خدا و درک معنویت نیایش با پروردگار باقی نگذارده است.** گویی **هوی و هوس و آن‌چه و آن کس که آنان را به هوس‌هایشان می‌رساند،** بت و **معبودشان** شده و آن‌ها را می‌پرستند، به گونه‌ای که **از ابزارهای جدید** مانند سینما، تلویزیون، ماهواره و اینترنت و سایر رسانه‌ها **برای رسیدن به این لذات دنیایی** بهره می‌برند و یکسره **از خدا و آخرت غافل شده‌اند.**

نتیجه: معرفت به خداوند، زمانی میوه‌ی خود (توحید در عبادت) را می‌دهد که از مرحله‌ی شناخت ذهنی به مرحله‌ی ایمان قلبی برسد و در قلب تثبیت شود. یعنی انسان به چشم قلب ببیند که خداوند در کوچک‌ترین حوادث عالم نیز حضور دارد و چرخ خلقت با تدبیر خداوند می‌گردد و این بت‌ها مانع رسیدن انسان به ایمان است.

۲ وارد نکردن دین و دستورات آن در متن زندگی خود، علت شرک و بت‌پرستی جدید

با این‌که نمونه‌هایی از پرستش بت‌های سنگی و چوبی هم‌اکنون نیز در کشورهایی مانند ژاپن و هند دیده می‌شود، اما دنیای امروز گرفتار شرک و بت‌پرستی پیچیده‌تر و خطرناک‌تری شده است. اگر بت‌پرستان عصر جاهلیت ۳۶۰ بت می‌پرستیدند، امروزه بسیاری از انسان‌ها هزاران بت برای خود تراشیده و می‌پرستند.

معیارهای ثابت شرک و بت‌پرستی از نظر قرآن کریم: قرآن کریم **معیار ثابت** شرک و بت‌پرستی را به ما ارائه نموده و **تطبیق این معیارها بر زندگی فردی و اجتماعی** را **برعهده‌ی خودمان** قرار داده است.

این معیارها عبارت‌اند از:

۱. اطاعت از ارباب‌هایی جز خداوند
۲. بندگی کسانی جز او
۳. خارج کردن دین خداوند از برنامه‌های زندگی
۴. تقلید از کسانی که در جهت مخالف دین حرکت می‌کنند

ریشه‌ی بت‌پرستی و شرک جدید: آن است که برخی از انسان‌ها در عین قبول داشتن خداوند، دین و دستورات آن را در متن زندگی خود وارد نمی‌کنند و تمایلات دنیایی و نفسانی خود را اصل قرار می‌دهند.

مصادیق بت‌های درونی و بیرونی عصر ما: عدم توجه به خواست و رضایت خداوند در:

۱. نحوه‌ی زندگی اجتماعی، روابط اقتصادی، احکام قضایی و روابط سیاسی و تابع قدرت‌های استکباری بودن
۲. انتخاب نوع پوشش، نوع غذا، نوع تفریح، مشاهده‌ی فیلم، مطالعه‌ی کتاب، ورود به سایت‌ها در اینترنت
۳. انتخاب اسوه‌ها و الگوها

اندیشه و تحقیق

تکرار: ۰ بار

۱. در عصر ما کدام نوع از شرک بیش‌تر شایع شده است؟ نمونه‌هایی از آن را بیان کنید.

شرک در عبادت، مانند عدم توجه به خواست و رضایت الهی و پیروی از هوی و هوس خود و دیگران در انتخاب نوع پوشش، نوع غذا، اسوه‌ها و الگوها و روابط اجتماعی و اقتصادی.

۲. چرا نظام‌های سیاسی حاکم بر جهان بیش‌تر شرک‌آلود هستند؟

زیرا در این نظام‌ها به جای حاکم بودن فرمان الهی، خواست‌ها و تمایلات طاغوت‌ها و ظالمان و ستمگران حاکم است که از جانب خداوند تعیین نشده و فرمانشان برخاسته از قرآن و فرمان الهی نیست. بنابراین بیش‌تر نظام‌های کنونی حاکم بر جهان، نظام‌های طاغوتی هستند که مانع حاکمیت دین در روابط اجتماعی شده‌اند. مردم جهان ناگزیرند تحت سلطه‌ی چند قدرت بزرگ سیاسی جهان که آن‌ها خود کارگزاران طبقه‌ی سرمایه‌دار و ثروتمند جهان هستند، زندگی کنند، امر و نهی آن‌ها را بپذیرند و عملاً ناتوان از ابراز اراده‌ی خود باشند.

نکات مهم برای مرور و پاسخ‌گویی به سؤالات این درس در جلد دوم در کادرهای:

۸۹ پیام آیات مربوط به توحید در عبادت

۹۰ ابعاد توحید در عبادت

سؤالاتی که توصیه می‌شود حتماً پاسخ تشریحی آن‌ها در جلد دوم خوانده شود:

۲۵۰۱	۲۵۱۰	۲۵۱۱	۲۵۱۳	۲۵۱۴	۲۵۲۱
۲۵۲۴	۲۵۲۶	۲۵۲۷	۲۵۲۹	۲۵۳۵	۲۵۵۶
۲۵۷۹	۲۵۸۰	۲۵۸۵	۲۶۰۰		

سراسری

۲۴۹۸ از آیه‌ی شریفه‌ی ﴿إِنَّ اللّهَ رَبّی وَ رَبُّکُمْ فَاعْبُدُوهُ هٰذا صِراطٌ مُستَقِیمٌ﴾ کدام مطلب، مفهوم می‌گردد؟ (ریاضی ۹۴)

۱) با آگاهی از این که خدا تنها مالک و پشتیبان جهان است، درمی‌یابیم که اداره کننده‌ی جهان هستی اوست.

۲) آگاهی به این که «خداوند پروردگار شماست» باعث می‌شود انسان در صراط مستقیم قرار بگیرد.

۳) لازمه‌ی توحید در عبادت، اطاعت از حکم و فرمان الهی از طریق رسول خدا و جانشینان آن حضرت می‌باشد.

۴) با اعتقاد به این‌که «خدا تنها اداره کننده‌ی جهان است» درمی‌یابیم که تنها وجود شایسته‌ی پرستش، خداست.

۲۴۹۹ اگر بگوییم: «فقط باید تسلیم فرمان خداوند باشیم و کارهای خود را به قصد اطاعت از او و برای کسب رضایت او انجام دهیم.»، کدام بعد از ابعاد توحید را ترسیم کرده‌ایم و پیام کدام آیه‌ی شریفه، بیانگر آن است؟ (تجربی ۹۴)

۱) عبادت ـ ﴿إِنَّ اللّهَ رَبّی وَ رَبُّکُمْ﴾

۲) ربوبیّت ـ ﴿الْحَمْدُ لِلّهِ رَبِّ الْعَالَمِینَ﴾

۳) ربوبیّت ـ ﴿إِنَّ اللّهَ رَبّی وَ رَبُّکُمْ﴾

۴) عبادت ـ ﴿الْحَمْدُ لِلّهِ رَبِّ الْعَالَمِینَ﴾

۲۵۰۰ کلمه‌ی ﴿لاَ إِلهَ إِلّا اللّهُ﴾ ..... است و انسان را از شرک در ..... حفظ می‌کند. (انسانی ۹۴)

۱) ناظر بر توحید عبادی ـ عقیده و عمل

۲) جامع همه‌ی ابعاد توحید ـ خالقیّت و ربوبیّت

۳) ناظر بر توحید عبادی ـ خالقیّت و ربوبیّت

۴) جامع همه‌ی ابعاد توحید ـ عقیده و عمل

۲۵۰۱ مفهوم آیه‌ی شریفه‌ی ﴿ضَرَبَ اللّهُ مَثَلاً رَجُلاً فِیهِ شُرَکاءُ مُتَشاکِسونَ وَ رَجُلاً سَلَماً لِرَجُلٍ هَلْ یَسْتَویانِ مَثَلاً الْحَمْدُ للّهِ بَلْ أَکْثَرُهُمْ لایَعْلَمونَ﴾ به ترتیب مبیّن کدام نوع شرک و کدام نوع توحید است؟ (زبان ۹۴)

۱) ربوبیّت ـ ربوبیّت

۲) عبادت ـ ربوبیّت

۳) ربوبیّت ـ عبادت

۴) عبادت ـ عبادت

۲۵۰۲ کدام آیه‌ی شریفه مبین این پیام الهی که «خداوند دعوت می‌کند مردم را به خود که جز او معبودی نیست و از هر نوع شرکی منزه و مبراست»، می‌باشد؟ (خارج از کشور ۹۳)

۱) ﴿قل انّما اعظکم بواحدة ان تقوموا للّه مثنی و فرادی ثم تتفکروا﴾

۲) ﴿و الّذین جاهدوا فینا لنهدینّهم سبلنا و ان اللّه لمع المحسنین﴾

۳) ﴿و من یسلم وجهه الی اللّه و هو محسن فقد استمسک بالعروة الوثقی و ...﴾

۴) ﴿اتّخذوا احبارهم و رهبانهم اربابا من دون اللّه و المسیح ابن مریم و ما اُمروا إلا لیعبدوا ...﴾

۲۵۰۳ اگر از ما بپرسند: «تسلیم در برابر خداوند، مربوط به کدام قسم از توحید است؟»، می‌گوییم: مربوط به توحید در ..... است که پیام آیه‌ی شریفه‌ی ..... بیانگر آن می‌باشد. (ریاضی ۹۳)

۱) ولایت ـ ﴿و لقد بعثنا فی کلّ امّة رسولاً ان اعبدوا اللّه و اجتنبوا الطّاغوت﴾

۲) عبادت ـ ﴿و لقد بعثنا فی کلّ امّة رسولاً ان اعبدوا اللّه و اجتنبوا الطّاغوت﴾

۳) ولایت ـ ﴿اتّخذوا احبارهم و رهبانهم اربابا من دون اللّه و المسیح ابن مریم﴾

۴) عبادت ـ ﴿اتّخذوا احبارهم و رهبانهم اربابا من دون اللّه و المسیح ابن مریم﴾

۲۵۰۴ **اگر از ما بپرسند: «اطاعت از خداوند، لازمه‌ی چیست؟» می‌گوییم: لازمه‌ی ..... است. سرسپردگی در برابر پیامبر و جانشینان منصوص الهی او، بُعدی از ابعاد توحید در ..... است و عبارت ﴿ربّ العالمین﴾، بیان‌گر توحید در ..... می‌باشد.** (هنر ۹۳)

۱) عبودیّت ـ عبادت ـ ربوبیّت ۲) معرفت ـ عبادت ـ ربوبیّت ۳) عبودیّت ـ ولایت ـ مالکیّت ۴) معرفت ـ ولایت ـ مالکیّت

۲۵۰۵ **لازمه‌ی عبودیّت و بندگی، ..... است و عبارت: ﴿اتّخذوا احبارَهم و رهبانَهم اربابًا من دون اللّه و المسیح ابن مریم﴾ بیانگر شرک در ..... است که آیه‌ی شریفه‌ی ..... حاکی از آن است.** (زبان ۹۳)

۱) رضایت ـ الوهیّت ـ ﴿اعبدوا اللّه و اجتنبوا الطّاغوت﴾ ۲) اطاعت ـ الوهیّت ـ ﴿اعبدوا اللّه و اجتنبوا الطّاغوت﴾

۳) رضایت ـ ربوبیّت ـ ﴿انّ اللّه ربّی و ربّکم﴾ ۴) اطاعت ـ ربوبیّت ـ ﴿انّ اللّه ربّی و ربّکم﴾

۲۵۰۶ **دست‌یابی به تعادل، توازن، هماهنگی و انسجام و تحقق عدالت اجتماعی در همه‌ی ابعاد آن، زمانی محقّق می‌شود که پیام آیه‌ی شریفه‌ی ..... به ظهور برسد.** (خارج از کشور ۹۲)

۱) ﴿انّا انزلنا الیك الکتابَ بالحق فاعبد اللّه مخلصاً له الدّین﴾ ۲) ﴿کذلك لنَصرف عنه السّوءَ و الفحشاءَ اِنّه من عبادنَا المخلَصین﴾

۳) ﴿و من یُسلم وجَهه الی اللّه و هو محسن فقد استمسکَ بالعروة الوُثقی﴾ ۴) ﴿و لقد بَعثنا فی کل امةٍ رسولاً اَنِ اعبدوا اللّه و اجتنبوا الطّاغوت﴾

۲۵۰۷ **معرفت به خداوند، زمانی میوه‌ی خود را می‌دهد که ..... و ریشه‌ی شرک و بت‌پرستی جدید آن است که برخی از انسان‌ها در عین قبول داشتن خداوند، .....** (ریاضی ۹۲)

۱) از مرحله‌ی شناخت ذهنی به مرحله‌ی ایمان قلبی برسد و در قلب تثبیت شود ـ به تمایلات دنیایی و نفسانی خود پاسخ مثبت بدهند.

۲) انسان با عقل و تفکر دریابد که خداوند در کوچک‌ترین حوادث عالم حضور دارد ـ به تمایلات دنیایی و نفسانی خود پاسخ مثبت بدهند.

۳) از مرحله‌ی شناخت ذهنی به مرحله‌ی ایمان قلبی برسد و در قلب تثبیت شود ـ دین و دستورهای آن را در متن زندگی خود وارد نمی‌کنند.

۴) انسان با عقل و تفکر دریابد که خداوند در کوچک‌ترین حوادث عالم حضور دارد ـ دین و دستورهای آن را در متن زندگی خود وارد نمی‌کنند.

۲۵۰۸ **پیام کدام آیه، در خصوص «ابعاد توحید در عبادت»، با دیگر آیات متفاوت است؟** (تجربی ۹۲)

۱) ﴿اتّخذوا اَحبارَهم و رُهبانَهم اربابًا من دون اللّه و المسیح ابن مریم﴾ ۲) ﴿و لقد بَعثنا فی کلّ امّة رسولاً ان اعبدوا اللّه و اجتنبوا الطّاغوت﴾

۳) ﴿و ما اُمِروا الّا لیعبدوا الهاً واحداً لا اله الّا هو سبحانَه عمّا یُشرکون﴾ ۴) ﴿و من یُسلم وجهَه الی اللّه و هو محسن فقد استمسك بالعروةِ الوثقی﴾

۲۵۰۹ **پیام تمام آیات، به‌جز آیه‌ی شریفه‌ی ..... تحقق توحید اجتماعی است.** (زبان ۹۲)

۱) ﴿و ما امروا الّا لیعبدوا الهاً واحداً لا الهَ الّا هو سبحانَه عمّا یشرِکون﴾ ۲) ﴿ایّاك نعبد و ایّاك نستعین اهدنا الصّراط المستقیم﴾

۳) ﴿و لقد بعثنا فی کلّ امّةٍ رسولاً ان اعبدوا اللّه و اجتنبوا الطّاغوت﴾ ۴) ﴿و من یُسلم وجَهه الی اللّه و هو محسن فقد استمسك بالعُروة الوثقی﴾

۲۵۱۰ **از دقت در کدام آیه «نتیجه‌ی توحید در عقیده و نظر» که نفی اطاعت از غیر خداوند است، به دست می‌آید؟** (خارج از کشور ۹۱ با تغییر)

۱) ﴿یا ایّها النّاس انتم الفقراء الی اللّه و اللّه هو الغنی الحمید ان یشأ یذهبکم و یأت بِخلق جدید و ما ذلك علی اللّه بعزیز﴾

۲) ﴿و من یُسلم وجهه الی اللّه و هو محسنٌ فقد استمسک بالعروة الوثقی و الی اللّه عاقبةُ الأمور﴾

۳) ﴿انّ اللّه یمسك السّماوات و الارض ان تزولا و لئن زالتا ان امسکهما من احد من بعده﴾

۴) ﴿ادع الی سبیل ربك بالحکمة و الموعظة الحسنه و جادلهم بالتی هی احسن﴾

۲۵۱۱ **پیام دو آیه‌ی ﴿اللّه لا اله الّا هو لیجمعنّکم الی یوم القیامة﴾ و ﴿فتوکّل علی اللّه﴾ به ترتیب بیانگر کدام موضوع می‌باشد؟** (ریاضی ۹۱ با تغییر ـ ترکیبی، درس ۶ و ۱۰ ـ دوم)

۱) توحید در خالقیت، ربوبیت و عبادی ـ معاد جسمانی و روحانی انسان ـ توحید عبادی

۲) توحید در خالقیت، ربوبیت و عبادی ـ ضرورت معاد براساس عدل الهی ـ توحید عبادی

۳) توحید عبادی ـ معاد جسمانی و روحانی انسان ـ توحید در خالقیت، ربوبیت و عبادی

۴) توحید عبادی ـ ضرورت معاد براساس عدل الهی ـ توحید در خالقیت، ربوبیت و عبادی

۲۵۱۲ **پیام آیات شریفه‌ی ﴿الحمد للّه رب العالمین﴾ و ﴿انّ اللّه ربی و ربکم فاعبدوه﴾ به ترتیب بیانگر کدام بُعد از ابعاد توحید است؟** (ریاضی ۹۱ با تغییر)

۱) ربوبی ـ عبادی ـ عبادی ـ ربوبی ۲) عبادی ـ ربوبی ـ عبادی ـ ربوبی ۳) ربوبی ـ ربوبی ـ عبادی ـ عبادی ۴) عبادی ـ ربوبی ـ ربوبی ـ عبادی

۲۵۱۳ **پیام کدام آیه، حاوی دریافت نتیجه و بازتاب آشنایی با توحید در خالقیت و توحید ربوبی است؟** (ریاضی ۹۱ با کمی تغییر)

۱) ﴿و ما امروا الّا لیعبدوا الهاً واحداً لا اله الّا هو﴾ ۲) ﴿انّ اللّه ربّی و ربّکم فاعبدوه هذا صراطٌ مستقیم﴾

۳) ﴿اتّخذوا احبارهم و رهبانهم اربابًا من دون اللّه﴾ ۴) ﴿و لقد بعثنا فی کلّ امّة رسولا ان اعبدوا اللّه و اجتنبوا الطاغوت﴾

۲۵۱۴ **از دقت در آیه‌ی شریفه‌ی ﴿اتَّخذوا احبارَهم و رهبانَهم اربابًا من دون اللّه و المسیح ابن مریم و ما اُمِروا الّا لیعبدوا الهاً واحداً لا اله الّا هو سبحانه عمّا یُشرکون﴾ مفهوم ..... دریافت می‌گردد.** (ریاضی ۹۱ با کمی تغییر)

۱) آگاهی‌بخشی به موحدان در نمودن راه‌های آفت‌خیز ایمان‌سوزِ گرفتار آمدن به شرک در خالقیت

۲) برحذر داشتن اطاعت‌کنندگان ارباب و رهبان از افتادن در گرداب شرک در ولایت

۳) تنزیه ذات باری تعالی از شرک عبادی اجتماعی گریبان‌گیر اطاعت‌کنندگان ارباب و رهبان

۴) منزه دانستن ذات باری تعالی و هشدار دادن به پیروان آخرین وحی الهی در جهت محفوظ ماندن از شرک

۲۵۱۵ **آیات شریفه‌ی ﴿الحمد للّه رب العالمین﴾ و ﴿ان ارادنی اللّه بضرٍّ﴾ به ترتیب بیانگر کدام‌یک از ابعاد توحید است؟** (تجربی ۹۱ با تغییر)

۱) ربوبی ـ ربوبی ـ عبادی ۲) عبادی ـ عبادی ـ ربوبی ۳) عبادی ـ ربوبی ـ ربوبی ۴) ربوبی ـ عبادی ـ عبادی

۲۵۱۶ **پیام کدام آیه، حاوی مراتب ربوبی و عبادی توحید است؟** (تجربی ۹۱ با کمی تغییر)

۱) ﴿اِنّ اللّه ربّی و ربّکم فاعبدوه هذا صراطٌ مستقیم﴾
۲) ﴿اتّخذوا احبارهم و رهبانهم اربابا من دون اللّه﴾
۳) ﴿و لقد بعثنا فی کل امّة رسولاً ان اعبدوا اللّه﴾
۴) ﴿و من یسلم وجهه الی اللّه و هو محسن فقد استمسك بالعروة الوُثقی﴾

۲۵۱۷ **از دقت در کدام آیه به‌ترتیب به «یگانگی خدا» و توحید در «خالقیت» و «عبادت» پی می‌بریم؟** (انسانی ۹۱ با تغییر - ترکیبی، درس ۲- پیش‌دانشگاهی)

۱) ﴿خالق کل شیء﴾ ـ ﴿قل هو اللّه احد﴾ ـ ﴿اعبد ربّك﴾
۲) ﴿اللّه الصمد﴾ ـ ﴿اعبد ربّك﴾ ـ ﴿خالق کلّ شیء﴾
۳) ﴿قل هو اللّه احد﴾ ـ ﴿اعبد ربّك﴾ ـ ﴿خالق کل شیء﴾
۴) ﴿قل هو اللّه احد﴾ ـ ﴿خالق کل شیء﴾ ـ ﴿اعبد ربّك﴾

۲۵۱۸ **اطاعت از رسول گرامی اسلام (ص) و اطاعت از جانشینان آن حضرت لازمه‌ی توحید ..... است که ..... توحید ..... می‌باشد و پیام آیه‌ی شریفه‌ی ..... حاکی از آن است.** (هنر ۹۱ با تغییر)

۱) عبادی ـ نتیجه‌ی ـ ربوبی ـ ﴿اِنّ اللّه ربّی و ربّکم فاعبدوه هذا صراطٌ مستقیم﴾
۲) ربوبی ـ نتیجه‌ی ـ عبادی ـ ﴿اِنّ اللّه ربّی و ربّکم فاعبدوه هذا صراطٌ مستقیم﴾
۳) ربوبی ـ مقدمه‌ی ـ عبادی ـ ﴿و لقد بعثنا فی کلّ امّةٍ رسولاً ان اعبدوا اللّه و اجتنبوا الطّاغوت﴾
۴) عبادی ـ مقدمه‌ی ـ ربوبی ـ ﴿و لقد بعثنا فی کلّ امّةٍ رسولاً ان اعبدوا اللّه و اجتنبوا الطّاغوت﴾

۲۵۱۹ **با توجه به مفهوم آیه‌ی شریفه‌ی ﴿یا ایّها الّذین ءامنوا اطیعوا اللّه و اطیعوا الرسول و اولی الأمر منکم﴾ اطاعت از رسول گرامی خداوند و اطاعت از جانشینان آن حضرت، لازمه‌ی توحید ..... است، زیرا: .....** (زبان ۹۱ با تغییر)

۱) عبادی ـ شناخت خداوند و تنها مؤثّر و مرید مستقل دانستن او، مقدّمه‌ی عمل در راستای فرمان او است.
۲) ربوبی ـ شناخت خداوند و تنها مؤثّر و مرید مستقل دانستن او، مقدّمه‌ی عمل در راستای فرمان او است.
۳) ربوبی ـ حکم و فرمان الهی از طریق آنان به ما می‌رسد و بدون اطاعت از آنان، اطاعت از خداوند ممکن نیست.
۴) عبادی ـ حکم و فرمان الهی از طریق آنان به ما می‌رسد و بدون اطاعت از آنان، اطاعت از خداوند ممکن نیست.

۲۵۲۰ **پیام هریک از آیات ﴿خالق کل شیء﴾، ﴿ایّاك نعبد و ایّاك نستعین﴾ و ﴿اهدنا الصّراط المستقیم﴾ به ترتیب کدام‌یک از مراتب توحید است ؟** (زبان ۹۱ با تغییر - ترکیبی، درس ۱- سوم و ۲- پیش‌دانشگاهی)

۱) ربوبی ـ خالقیت ـ عبادی
۲) خالقیت ـ عبادی ـ ربوبی
۳) ربوبی ـ عبادی ـ ربوبی
۴) خالقیت ـ ربوبی ـ عبادی

۲۵۲۱ **حاکمیّت نظام سلطه، آن‌گاه بی‌رادع و مانع بر منصّه‌ی ظهور خودنمایی می‌کند که انسان به شرک ..... گرفتار آید و پیام آیه‌ی شریفه‌ی ..... به فراموشی سپرده شود.** (خارج از کشور ۹۰ با کمی تغییر)

۱) در ربوبیت در بعد فردی ـ ﴿اِنّ اللّه ربّی و ربّکم فاعبدوه﴾
۲) در عبادت در بعد اجتماعی ـ ﴿اِنّ اللّه ربّی و ربّکم فاعبدوه﴾
۳) در عبادت در بعد اجتماعی ـ ﴿یا ایها الناس انتم الفقراء الی اللّه﴾
۴) در ربوبیت در بعد فردی ـ ﴿یا ایها الناس انتم الفقراء الی اللّه﴾

۲۵۲۲ **آیه‌ی شریفه‌ی ﴿قل اللّه خالق کلّ شیء﴾ بیانگر توحید در ..... و آیه‌ی شریفه‌ی ﴿و ما امروا الّا لیعبدوا الهاً واحداً﴾ بیانگر توحید ..... در بعد ..... می‌باشد.** (ریاضی ۹۰ با تغییر - ترکیبی، درس ۲- پیش‌دانشگاهی)

۱) خالقیت ـ عبادی ـ فردی
۲) عبادت ـ ربوبی ـ فردی
۳) خالقیت ـ عبادی ـ فردی و اجتماعی
۴) عبادت ـ عبادی ـ فردی و اجتماعی

۲۵۲۳ **از دقت در آیه‌ی شریفه‌ی ﴿اِنّ اللّه ربّی و ربّکم فاعبدوه هذا صراط مستقیم﴾ و کلمه‌ی مقدّس ﴿لا اله الّا اللّه﴾ به ترتیب کدام‌یک از ابعاد توحید، مفهوم می‌گردد؟** (تجربی ۹۰ با تغییر)

۱) در عبادت ـ در خالقیت ـ در عبادت ـ در خالقیت
۲) ربوبی ـ در خالقیت ـ در خالقیت ـ در عبادت
۳) در خالقیت ـ در عبادت ـ در خالقیت ـ در عبادت
۴) ربوبی ـ عبادی ـ در عبادت ـ در خالقیت

۲۵۲۴ **توحید عبادی در فرد به صورت ..... است و تجلی توحید عبادی در جامعه ..... می‌باشد.** (هنر ۹۰ با کمی تغییر)

۱) پرستش و اطاعت از خدا ـ اطاعت از پیامبر (ص)
۲) اعتقاد خالص به خدا داشتن ـ اطاعت از پیامبر (ص)
۳) پرستش و اطاعت از خدا ـ تحقق قسط و عدالت
۴) اعتقاد خالص به خدا داشتن ـ تحقق قسط و عدالت

۲۵۲۵ **با توجّه به آیه‌ی شریفه‌ی ﴿اِتّخذوا احبارَهم و رُهبانَهم اربابا من دون اللّه و المسیح ابن مریم ...﴾ امر مورد نکوهش خداوند ..... و تحقّق توحید در ..... بوده است.** (خارج از کشور ۸۹ با تغییر)

۱) اتّخاذ احبار و رهبان و مسیح‌بن مریم به ربوبیّت ـ خالقیت
۲) بی‌توجهی به دعوت احبار و رهبان و مسیح‌بن مریم ـ خالقیت
۳) اتّخاذ احبار و رهبان و مسیح‌بن مریم به ربوبیّت ـ عبادت
۴) بی‌توجهی به دعوت احبار و رهبان و مسیح‌بن مریم ـ عبادت

۲۵۲۶ **با توجّه به آیه‌ی شریفه‌ی ﴿اِتّخذوا احبارَهم و رُهبانَهم اربابا من دون اللّه و المسیح ابن مریم ...﴾ نکوهیدگانِ از شرکِ ..... ، ..... بودند.** (ریاضی ۸۹ با تغییر)

۱) عبادی ـ معتقدان به ربوبیّت احبار و رهبان و حضرت مسیح
۲) در خالقیت ـ معتقدان به ربوبیّت احبار و رهبان و حضرت مسیح
۳) عبادی ـ دانشمندان و راهبان دینیِ عاملان انحراف در دعوت حضرت مسیح
۴) در خالقیت ـ دانشمندان و راهبان دینیِ عاملان انحراف در دعوت حضرت مسیح

۲۵۲۷ **رویش نهال شوم درونی سلب کننده‌ی آرامش، بازتاب گرفتار آمدن به شرک ..... در بُعد ..... است.** (تجربی ۸۹ با تغییر)

۱) عبادی ـ اجتماعی
۲) در خالقیت ـ اجتماعی
۳) عبادی ـ فردی
۴) در خالقیت ـ فردی

۲۵۲۸ **آیات شریفه‌ی ﴿و من یتولّ اللّه و رسوله ...﴾ و ﴿لا اله الّا هو﴾ به ترتیب مبیّن کدام بعد از ابعاد توحید است؟** (انسانی ۸۹ با تغییر ـ ترکیبی، درس ۹- پیش‌دانشگاهی)

۱) خالقیت ـ عبادی
۲) عبادی ـ ولایت
۳) ولایت ـ عبادی
۴) عبادی ـ خالقیت